

KS. HUBERT SIEPERT

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

DZIAŁALNOŚĆ PASTORALNA KOŚCIOŁA W ŚWIECIE *DOSSIER* EUROPEJSKIEGO ZGROMADZENIA SYNODALNEGO

Słowa kluczowe: teologia pastoralna, synodalność, eklezjologia, Kościół w Europie

1. Wstęp. 2. Synod w życiu Kościoła. 3. Relacja między prawdą a miłosierdziem w ujęciu Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego. 4. Kościół w Europie między Tradycją a *aggiornamento* (aktualizacją). 5. Sprawowanie władzy w Kościele. 6. Zakończenie

1. WSTĘP

Jednym z największych osiągnięć doktrynalnych Soboru Watykańskiego II jest wypracowanie nowej wizji relacji, jaka zachodzi między Kościołem a światem¹. Jak ujmuje to Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym w swoim początku: „Radość i nadzieja, smutek i lęk ludzi w naszych czasach, szczególnie ubogich i wszelkich uciśnionych, są również radością i nadzieją, smutkiem i lękiem uczniów Chrystusa i nie można znaleźć nic prawdziwie ludzkiego, co nie odbijałoby się echem w ich sercach”². Wspólnota uczniów Chrystusa pielgrzymuje poprzez dzieje wraz z tym światem, pośród jego prześladowań i pociech Bożych, nieustannie postępując naprzód³. Dlatego też Kościół nie może zrywać nici porozumienia i dialogu z otaczającą go rzeczywistością. Musi starać się nieustannie odpowiadać na pojawiające się znaki czasu, aby swoją misję uobecniania misterium zbawczego Chrystusa czynić zrozumiałą i akceptowalną.

Jedną z takich odpowiedzi jest proces synodalny, który rozpoczął się w Kościele pod koniec 2021 r. i ma się zakończyć jesienią 2024 r. Jak zauważył papież Franciszek

¹ Por. A.L. Szafranski, *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990, 7.

² Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, 1, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002,

³ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 8, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje* Poznań 2002 (dalej skrót KK).

w swoim przemówieniu inauguracyjnym zgromadzenie ogólne Synodu Biskupów, które poświęcone było procesowi synodalnemu: „jestem pewien, że Duch Święty poprowadzi nas i da nam łaskę, abyśmy razem szli naprzód, abyśmy słuchali siebie nawzajem i rozpoczęli rozeznawanie w naszych czasach, jednocząc się z wysiłkami i pragnieniami ludzkości. Powtarzam, że Synod nie jest parlamentem, że Synod nie jest badaniem opinii; Synod jest momentem eklezjalnym, a protagonistą Synodu jest Duch Święty. Jeśli nie ma Ducha, nie będzie Synodu”⁴.

W kontekście europejskim zgromadzenie kontynentalne odbyło się w Pradze od 5 do 12 lutego 2023 r.⁵. Jego wynikiem jest *Dossier końcowe*, które stanowi podsumowanie obrad oraz wskazuje na swoistą sytuację Kościoła w Europie⁶.

Niniejszy artykuł w sposób zwięzły i syntetyczny przedstawi niektóre kwestie natury teologicznopastoralnej, które zostały zaakcentowane w powyższym dokumencie. Na wstępie nakreślona zostanie sama idea Synodu oraz jego miejsca w historii Kościoła. Później, opierając się na *Dossier Europejskiego Zgromadzenia Kontynentalnego*, zostaną przedstawione zagadnienia poruszane w owym dokumencie. W artykule w sposób szczególny skupiono się na relacji, jaka zachodzi między prawdą a miłosierdziem i jak zostało to przedstawione w *Dossier*. Następnie opisana zostanie refleksja, jaką dokument podejmuje nad tematyką *aggiornamento* w stosunku do niezmiennej Tradycji Kościoła. Na końcu zostanie przedstawiona kwestia władzy i jej realizowania w Kościele.

2. SYNOD W ŻYCIU KOŚCIOŁA

„Droga *synodalności* jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia”⁷. Słowa te wypowiedział papież Franciszek podczas obchodów pięćdziesiątej rocznicy ustanowienia przez św. Pawła VI Synodu Biskupów. Papież podkreślił, że synodalność jest konstytutywnym wymiarem Kościoła oraz w niej wyraża się wola Pana skierowana do niego⁸.

Samo pojęcie synodu nie jest żadnym neologizmem teologicznym, lecz określeniem, które funkcjonuje w Kościele od czasów starożytnych. Jak przedstawia dokument

⁴ Franciszek, *Przemówienie Ojca Świętego na otwarciu XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów na temat: „W stronę Kościoła synodalnego – komunია, uczestnictwo, misja”*, 9.10.2021 r., Refleksja na rozpoczęcie drogi synodalnej (9 październik 2021 r.) | Francis (vatican.va) (dostęp: 13.06.2023).

⁵ Por. Strona *Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego*, European Synodal Continental Assembly – For a synodal Church (synod2023.org) (dostęp: 13.06.2023 r.).

⁶ Dokument w polskim tłumaczeniu został udostępniony przez Konferencję Episkopatu Polski, por. Europejskie Zgromadzenie Kontynentalne, por. *Dossier końcowe*, Polskie tłumaczenie dokumentu końcowego Europejskiego Zgromadzenia Kontynentalnego Synodu w Pradze, Konferencja Episkopatu Polski (dostęp: 13.06.2023), (dalej w tekście będzie używany skrót „Dossier” na oznaczenie tego dokumentu).

⁷ Franciszek, *Przemówienie z okazji obchodów 50 rocznicy powstania Synodu Biskupów*, 17.10.2015 r., „Synodalność” konstytutywnym wymiarem Kościoła (opoka.org.pl) (dostęp: 13.06.2023).

⁸ Por. tamże.

Międzynarodowej Komisji Teologicznej *Synodalność w życiu i misji Kościoła*: „«Synod» to starożytne i czcigodne słowo w Tradycji Kościoła, którego znaczenie nawiązuje do najgłębszych treści Objawienia. Składa się ono z przyminka *σύν* (z) i rzeczownika *ὁδός* (droga) co wskazuje na drogę, którą pokonują wspólnie członkowie Ludu Bożego. Odwołuje się ono także do Pana Jezusa, który sam przedstawia się jako «Droga, Prawda i Życie» (J 14, 6) jak również do faktu, że idący za nim chrześcijanie byli początkowo nazywani «uczniami tej Drogi» (por. Dz 9, 2; 19, 9.23; 22, 4; 24, 14.22). W kościelnym języku greckim słowo synod odnosi się do uczniów Jezusa, wezwanych na zgromadzenie, a w niektórych przypadkach jest synonimem wspólnoty eklezjalnej. Święty Jan Chryzostom pisze na przykład, że «Kościół jest synonimem wspólnego pokonywania drogi (*σύννοδος*)». Wyjaśnia w ten sposób, że Kościół to zgromadzenie zwołane, aby dziękować Bogu i wyśpiewywać Jego chwałę, podobnie jak chór; jest harmonijną rzeczywistością, w której wszystko się utrzymuje (*σύστημα*), ponieważ ci, którzy go tworzą, poprzez wzajemne i uporządkowane relacje, łączą się w *ἀγάπη* i w *ὁμονοία* (tym samym duchu)”⁹.

We właściwym sensie już od czasów starożytnych termin „synod” oznaczał zgromadzenie eklezjalne, które zwoływane było na różnych szczeblach: diecezjalnym, prowincjonalnym, regionalnym, patriarchalnym lub powszechnym¹⁰. Owe zgromadzenia zajmowały się tematyką związaną z życiem Kościoła. Jego funkcjonowaniem w wymiarze prawnym, administracyjnym, moralnym, liturgicznym oraz podejmowały tematykę związaną z doktryną wiary.

Greckie słowo *σύννοδος* jest tłumaczone na język łaciński jako *synodus* lub *concilium*¹¹. Drugi z tych łacińskich terminów w świetle prawodawstwa świeckiego rozumiany jest jako zgromadzenie zwoływane przez prawowitą władzę¹².

Jak zauważa Marek Starowieyski, w języku łacińskim, greckim jak również w większości nowożytnych języków jest tylko jedno słowo, za pomocą którego określa się takie pojęcia jak „synod” i „sobór”. W języku polskim od XVII w., na skutek sporów z prawosławiem, oddzieliła się na płaszczyźnie językowej pojęcie „synodu” od pojęcia „soboru”. Mianem soborów będzie się określać od XVII w. koncylia eklezjalne, tj. sobory powszechne¹³.

Termin „sobór” wzbogaca semantyczną treść „synodu”: przypomina hebrajski termin *קָהָל* (*qahal*), który oznacza „gromadzenie, zgromadzenie”. Tłumaczenie tego hebrajskiego słowa rezonuje w języku greckim w słowie *ἐκκλησία* (*ecclesia*), które w Nowym Testamencie oznacza eschatologiczne zwołanie całego Ludu Bożego w Chrystusie¹⁴.

W Kościele katolickim precyzyjne rozróżnienie „synodu” od „soboru” zostało wprowadzone w *Kodeksie Prawa Kanonicznego*¹⁵. Kodeks wyróżnia sobór

⁹ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, 3, Kraków 2021.

¹⁰ Por. tamże, 4.

¹¹ Por. A. Proniewski, *Czym jest synodalność? Rozwój świadomości synodalności na przestrzeni historii Kościoła*, Sympozjum, 42 (2022) 1, 16.

¹² Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność...*, dz.cyt., 4.

¹³ Por. M. Starowieyski, *Sobory Kościoła niepodzielonego*, t. I, Tarnów 1994, 7.

¹⁴ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność...*, dz.cyt., 4.

¹⁵ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Pallottinum, Poznań 1984.

powszechny¹⁶, synod biskupów¹⁷, synod diecezjalny¹⁸, oraz synody partykularne (plenarne i prowincjalne)¹⁹.

Swoistym neologizmem teologicznym jest pojęcie synodalności, które pojawiło się w refleksji teologicznej i pastoralnej Kościoła ostatnich dziesięcioleciach. Rzeczownik „synodalność” pochodzi od słowa „synod” i związany jest w przymiotnikiem „synodalny”. Mówi się również coraz częściej o Kościele synodalnym²⁰. Taka konstrukcja językowa oraz rzeczywistość teologiczna, którą ona wyraża, jest pośrednią konsekwencją myśli eklezjologicznej Soboru Watykańskiego II.

Sama synodalność nie jest wyrażone *explicite* w nauczaniu ostatniego soboru powszechnego. Aczkolwiek eklezjologia Ludu Bożego, która stawia w centrum wszystkich ochrzczonych i ich powszechną misję, która wyrasta z sakramentu chrztu świętego, wyraża głęboką istotę misterium misji Kościoła, która w sposób szczególnym manifestuje się w zgromadzeniu liturgicznym, w pewien sposób zakłada synodalność wspólnoty wiary²¹. Zauważa to również dokument Sekretariatu Generalnego Synodu w swoim dokumencie roboczym etapu kontynentalnego, gdzie możemy przeczytać następujące słowa: „Poślanictwo Kościoła spełnia się poprzez życie wszystkich ochrzczonych. Streszczenia wyrażają głębokie pragnienie uznania i potwierdzenia wspólnej godności jako podstawy odnowy życia i posługi w Kościele. Zostaje potwierdzona wartość wszystkich powołań w Kościele, a przede wszystkim wezwanie do naśladowania Jezusa, powrotu do Jego sposobu i stylu sprawowania władzy i zwierzchnictwa jako środka dającego uzdrowienie, pojednanie i wyzwolenie”²².

Powyższe refleksje natury teologicznej podsumowuje Międzynarodowa Komisja Teologiczna w następujących słowach: „W tym kontekście eklezjologicznym, synodalność wskazuje na szczególnie modus *vivendi et operandi* Kościoła, Ludu Bożego, który ukazuje i jednocześnie realizuje w sposób konkretny swoje istnienie jako komuniję wtedy, gdy wszyscy jego członkowie pokonują wspólną drogę, gromadzą się jako wspólnota oraz aktywnie uczestniczą w misji ewangelizacyjnej”²³. Głos tak rozumianego Kościoła, jako jednego zgromadzenia, które ogniskuje się wokół Chrystusa, wybrzmiał w czasie spotkań synodalnych na terenie poszczególnych diecezji, krajów i kontynentów.

Dla Europy takim głosem jest Europejskie Zgromadzenie Kontynentalne, które po swoich obradach, które odbyło się w Pradze od 5 do 12 lutego 2023 r., wydało

¹⁶ Por. tamże, 337.

¹⁷ Por. tamże, 342.

¹⁸ Por. tamże, 460.

¹⁹ Por. tamże, 439.

²⁰ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność...*, dz.cyt., 5.

²¹ Por. Kongregacja ds. Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego w sprawie pewnych aspektów Kościoła rozumianego jako komunija*, List do biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunija (vatican.va) (dostęp: 13.06.2023).

²² Sekretariat Generalny Synodu, *Rozszerz przestrzeń twego namiotu. Dokument Roboczy dla Etapu Kontynentalnego*, 57, Synod-dokument-kontynentalny-2022.pdf (diecezja.waw.pl) (dostęp: 13.06.2023).

²³ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność...*, dz.cyt., 6.

Dossier końcowe, podsumowujące ten czas. Ukazuje ono pewne kwestie natury teologicznej i pastoralnej dla Kościołów znajdujących się na terenie Starego Kontynentu, które mogą być inspiracją do dalszych działań duszpasterskich podejmowanych przez Kościół w Europie.

3. RELACJA MIĘDZY PRAWDĄ A MIŁOSIĘRDIEM W UJĘCIU EUROPEJSKIEGO ZGROMADZENIA SYNODALNEGO

„Miłość w prawdzie, której Jezus Chrystus stał się świadkiem przez swoje życie ziemskie, a zwłaszcza przez swoją śmierć i zmartwychwstanie, stanowi zasadniczą siłę napędową prawdziwego rozwoju każdego człowieka i całej ludzkości”²⁴. Tymi słowami papież Benedykt XVI rozpoczyna swoją Encyklikę *Caritas in veritate*. Podejmuje ona problematykę teologiczną, jaka zachodzi między miłosierdziem a powołaniem Kościoła do troski o prawdę i czystość wiary.

Tematyka ta stanowi nieustanny problem Kościoła i jego praktycznego działania w świecie i stała się również tematem dyskusji na spotkaniu synodalnym w Pradze. *Dossier* tegoż spotkania zauważa, że we wspólnocie uczniów Chrystusa trwa nieustanne napięcie między duszpasterstwem, które byłoby reprezentatywne dla postawy miłosierdzia, a doktrynalnym nauczaniem, które ukazywałoby wymiar przepowiadania Kościoła związany z prawdą²⁵. W tych dwóch wymiarach funkcjonowania Kościoła *Dossier* dostrzega swoiste napięcie, które należy rozwiązać poprzez twórczy dialog całego Ludu Bożego²⁶.

Zgromadzenie synodalne zauważa naturalnie, że nie ma łatwej i szybkiej odpowiedzi oraz że zbytne przeakcentowanie w Kościele jednego z powyższych elementów działalności Kościoła może mieć negatywne skutki. Dobrze oddaje to głos młodych Słoweńców, który został przytoczony w *Dossier*: „Młodzi chcą Kościoła bliskiego ludziom, także tym z marginesu, otwartego na sprawy osób żyjących w separacji i w ponownych związkach małżeńskich, osób LGBTQIA+. Ale chcą też, by Kościół jasno mówił, że nie wszystko jest do zaakceptowania! Kościół powinien więc słuchać, ale też mówić całą prawdę z wielką miłością!»²⁷.

Napięcie, jakie istnieje między troską o czystość doktryny i przepowiadania a postawą miłosierdzia i przyjęcia nie może być rozwiązane raz na zawsze²⁸. Jest to raczej twórcze napięcie, które towarzyszy Kościołowi w przeżywanej przez niego misji oraz nieustannie musi być rozpoznawane w sposób indywidualny i dostosowane do każdego człowieka bądź grupy osób, do której Kościół zwraca się z przekazem Ewangelii. „Zarówno przyjęcie wszystkich jako znaku bezwarunkowej miłości Boga, jak i głoszenie prawdy Ewangelii są postulatami zakorzenionymi w wyjątkowej misji Kościoła: „Bóg jest Prawdą, dlatego chce, aby każdy człowiek

²⁴ Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 1, Wrocław 2009.

²⁵ Por. *Dossier*, 54.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Tamże, 56.

²⁸ Por. tamże, 59.

mógł tę Prawdę poznać i nią żyć. [...] Tylko Jezus Chrystus jest jedynym Panem i Zbawicielem świata. A wzorem wszystkich relacji międzyludzkich jest Bóg w Trójcy Osób» (Ukraina, Kościół łaciński)²⁹.

Przepowiadanie prawd Ewangelii, które wyraża się w teologii systematycznej, powinno dokonywać się w kluczu spotkania interpersonalnego. Refleksja teologiczna powinna brać pod uwagę swoją umiejętność komunikowania prawd wiary, swój styl „podawania ich do wierzenia”. Wynika to z tego, że „całościowy opis rzeczywistości, jakiego poszukuje teologia systematyczna, nie jest celem samym w sobie. Ostatecznie chodzi o realizację celu, dla którego Bóg przemówił w historii i dla którego istnieje Kościół – zjednoczenie człowieka z Bogiem (zbawienie)”³⁰.

Kościół powinien przekazywać prawdy wiary w kluczu interpersonalnego spotkania z dwóch głównych powodów. Pierwszym z nich jest argument natury teologicznej. Jak ujmuje to papież Benedykt XVI w Encyklice *Deus caritas est*: „U początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, ale natomiast jest spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”³¹. Chrześcijaństwo nie rodzi się z rozważań nad naturą rzeczy, ani z intelektualnego poznania istoty świata, ale ze spotkania z Jezusem nauczającym a potem ze Zmartwychwstałym. Drugi powód ma wymiar bardziej kontekstualny i związany jest ze współczesną kulturą. Świat wielkich miast, dynamicznego życia i ukierunkowania na sukces, osłabia relacje międzyludzkie. Bezduszość i formalizm cechują współczesną sytuację społeczną, dlatego to od Kościoła wymaga się innego podejścia. Nie można relacji wiary, spotkania z Chrystusem zamknąć w sztywnych ramach prawa i kazuistyki kanonicznej. Z tego też tytułu potrzeba tego, co Ryszard Hajduk określa mianem „duszpasterstwa szacunku”, które pozwala w Kościele spotkać Jezusa i doświadczyć Jego bliskości i miłości³².

Dossier wskazuje również na potrzebę formacji do prawdy oraz do miłosierdzia, która zespala w sobie autorytet Pisma Świętego, Tradycji, Magisterium i osobistego doświadczenia³³. O ile pierwsze trzy elementy nie budzą zastrzeżenia, to ostatni, który podkreśla wagę osobistego doświadczenia wiary, jest elementem, który można uznać za ściśle pastoralny.

W refleksji teologicznej zauważa się, że na przestrzeni dziejów bardziej do wartościowane były te dyscypliny, które zajmowały się prawdami religijnymi i normami moralnymi, co powodowało jednoczesne braki nad tym wymiarem teologii, który zajmował się działalnością Kościoła w świecie³⁴. Takie podejście do

²⁹ Tamże, 58.

³⁰ G. Strzelczyk, *Samoświadomość teologii*, w: *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyzna, Kraków 2011, 20.

³¹ Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 1, Wrocław 2006.

³² Por. R. Hajduk, *Apologetyka pastoralna. Duszpasterska odpowiedź Kościoła na wyzwania czasu współczesnych*, 100, Kraków 2009.

³³ Por. *Dossier*, 60.

³⁴ Por. A. Draguła, *Między spekulacją a praktyką. Teologia pastoralna w perspektywie teologii dogmatycznej*, 582, w: *Dogmat i metoda. Wprowadzenie do badań interdyscyplinarnych w teologii dogmatycznej*, red. R.J. Woźniak, Kraków 2021.

działalności teologicznej skutkowało oderwaniem akademickiej teologii od życia Kościoła, w tym od życia parafii. Z drugiej strony każda działalność duszpasterska była traktowana jako nieteologiczna³⁵. Widać to właśnie w omawianym *Dossier*, gdzie uczestnicy spotkania w Pradze także dostrzegli swoisty rozdźwięk między doktryną wiary a pracą duszpasterską i brak harmonii między tymi wymiarami istnienia Kościoła.

Przez wieki w systematycznej teologii nie brano pod uwagę w sposób wystarczający kategorii doświadczenia, jako miejsca teologicznego. Można stwierdzić, że wątek osobistego doświadczenia, które rozumiane jest jako zobiektywizowane dane, które ukazują istotę człowieka, jego życia, poszukiwania Boga i postrzegania siebie w świetle Objawienia³⁶, było przez teologię zaniedbywane. Teologia pastoralna natomiast, jak zauważa R. Kamiński powinna tworzyć warunki do tego, aby myśl Objawienia znalazło odzwierciedlenie w doświadczeniu życiowym człowieka³⁷.

Dlatego też *Dossier*, które jest głodem Ludu Bożego, w swojej refleksji teologicznej nad naturą i działaniem Kościoła odnosi się również do doświadczenia religijnego jako jednego z miejsc teologicznych. Wskazując na tę kategorię, członkowie zgromadzenia w Pradze wskazują na wizję Kościoła, który zanurzony jest w realiach swoich wiernych. Faktem jest, że sam dokument nie daje jasnej i jednoznacznej odpowiedzi, jak wyważyć relację między miłosierdziem a troską o prawdę i czystość doktryny. Jednakże wskazuje na pewną drogę, jaką Kościół może iść. Drogę rozumianą jako proces, który ma swoje fundamenty w nieustannym procesie nawracania się³⁸.

4. KOŚCIÓŁ W EUROPIE MIĘDZY TRADYCJĄ A AGGIORNAMENTO (AKTUALIZACJĄ)

Drugim zagadnieniem, jakie zostało poruszone na spotkaniu synodalnym w Pradze, jest relacja, jaka zachodzi w Kościele między kierunkami zmierzającymi do akomodacji i otwarcia się na współczesną kulturę świecką a dążeniem do zachowania Tradycji eklezjalnej.

Dość mocno podkreślono, że „Być może najbardziej wszechobecnym napięciem w Europie jest rosnąca przepaść między Kościołem a kulturą świecką. Aby pokonać tę przepaść, język Kościoła musi być dostępny dla wszystkich, bez rozwadniania przesłania Ewangelii» (Szkocja). Musimy zdać sobie sprawę, że «język wiary używany w Kościele często bardzo różni się od tego, co ludzie rozumieją i używają w codziennym życiu współczesnego społeczeństwa» (Holandia)³⁹. Oba głosy pojawiają się z krajów, gdzie chrześcijaństwo nie jest już dominująca

³⁵ Por. tamże.

³⁶ Por. S. Kowalczyk, *Doświadczenie religijne – argumentem realności Boga*, Ateneum Kapłańskie, 100 (1983) z. 2, 159–169.

³⁷ Por. R. Kamiński, *Wprowadzenie do teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, t. I, *Teologia pastoralna fundamentalna*, red. R. Kamiński, Lublin 2000, 98.

³⁸ Por. *Dossier*, 60.

³⁹ Tamże, 61.

formą, w jakiej wyraża się kultura tych społeczeństw. Dlatego też język, jakim posługuje się Kościół w swoim przepowiadaniu, może być nieczytelny i niejasny. Zauważa to już papież Franciszek, który, kierując swoje słowa szczególnie do kaznodziejów, mówi że: „Kaznodzieja powinien także słuchać ludu, aby odkryć to, co wierni powinni usłyszeć. Kaznodzieja jest człowiekiem kontemplującym Słowo, a także kontemplującym lud”⁴⁰.

Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że język religijny ma swój głęboki wymiar egzystencjalny i relacyjny i jest mocno osadzony w kontekście wiary. Wynika on ze spotkania z Bogiem, a poznanie, jakie w sobie niesie, jest związane z doświadczeniem religijnym⁴¹. Dlatego też w społeczeństwach o wysokim poziomie sekularyzacji, pewne stwierdzenia natury religijnej mogą być niezrozumiałe⁴² i przepowiadanie Kościoła musi brać pod uwagę kontekst i odbiorcę, do jakiego się zwraca ze swoim przesłaniem.

Kontekst słabnięcia klasycznych form religijnych i utrata przez Kościoły swoich dotychczasowych pozycji na Starym Kontynencie, jest charakterystyczny dla chrześcijaństwa europejskiego. Jak zauważają uczestnicy spotkania synodalnego w Pradze: „Kontekst religijny współczesnej Europy jest naznaczony przede wszystkim przez zjawisko sekularyzacji: «nasza bogata europejska tradycja chrześcijańska jest naznaczona również bagażem, który niesiemy w kontekście wyraźnej sekularyzacji. W tym kontekście musimy otworzyć nowe drogi dla pragnienia «wyjścia na spotkanie wszystkich z płonącym światłem Ewangelii» (Malta)”⁴³.

Specyfika religijna Europy jest tak charakterystyczna, że w ujęciu współczesnej socjologii religii, z niezującym już Peterem L. Bergerem na czele, pojawia się w literaturze naukowej swoiste określenie eurosekularyzmu, który dominuje na Starym Kontynencie⁴⁴. Euroświeckość, która specyficzna jest dla kultury zachodniej i środkowej Europy łączy ze sobą w jedno procesy modernizacji społeczeństwa wraz ze słabnięciem klasycznych form religijnych⁴⁵. Nie ulega wątpliwości, że właśnie świeckość społeczeństw europejskich jest charakterystycznym środowiskiem, w którym funkcjonują dziś Kościoły na Starym Kontynencie.

Dossier Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego w Pradze wskazuje na dwie tendencje, jakie pojawiły się wśród uczestników. Pierwsza z nich jest tendencją związana z otwarciem i zwiększeniem zapалу misyjnego. „Wielu delegatów wzywało do szybkich i radykalnych zmian wynikających ze spotkania teologii z kulturą współczesną: «Musimy stać się Kościołem obecnym, który umie słuchać i być słuchanym. Przemiana Kościoła bez patrzenia tylko do wewnątrz, ale z otwarciem oczu na świat [... utrzymanie] podwójnego dynamizmu: procesu reformy wewnętrznej i odpowiedzi na wyzwania współczesnego świata, odnawiając i zachowując naszą tożsamość

⁴⁰ Franciszek, *Adhortacja Evangelii gaudium*, 154, Wrocław 2014 (dalej skrót EG).

⁴¹ Por. D. Kurzydło, „*Język, który odślania*”. *Funkcja fatyczna języka w przestrzeni katechetycznej*, *Colloquia Theologica Ottoniana*, 37 (2021), 131–132.

⁴² Por. tamże, 133–134.

⁴³ *Dossier*, 16.

⁴⁴ Por. M. Mariański, L. Petera, *Bergera przejście od teorii sekularyzacji do teorii desekularyzacji*, *Humaniora. Czasopismo internetowe*, 33 (2021) 1, 70.

⁴⁵ Por. tamże.

chrześcijańską» (Luksemburg)⁴⁶. Posługując się określeniem z programowego dokumentu papieża Franciszka, *Evangelii gaudium*, Kościół w swojej całości jako Lud Boży musi stać się uczniem – misjonarzem, który będzie przepowiadał Ewangelię⁴⁷.

Inni z większym dystansem odnosili się do otwierania się na kulturę świecką. Ich ujęcie relacji między Tradycją Kościoła a otwarciem i *aggiornamento*, podkreślało większe skupienie się na zachowaniu autentycznego przekazu nauki Chrystusa. Jak zauważyła delegacja z Albanii: „uważamy, że nie jest właściwe, aby Kościół dostosowywał się do «świata» tylko po to, aby nie czuć się prześladowanym lub uważanym za «niemodny»”⁴⁸.

Rozwiązaniem tego napięcia między tym, co stare a nowościami, jakie niesie współczesna kultura, może być odwołanie się do teologii żywej Tradycji, które zostało wyrażone w *Konstytucji o Objawieniu Bożym Dei Verbum* Soboru Watykańskiego II⁴⁹. Jak zauważają uczestnicy Zgromadzenia Synodalnego, tak pojęta Tradycja zawiera w sobie zarówno szacunek do historii, jak i również otwarcie na przyszłość i twórczy rozwój wiary Kościoła, poprzez słuchanie Ducha Świętego i rozeznawanie znaków czasu⁵⁰.

Dossier synodalne podkreśla, że synodalność nie może być wykorzystywana do wspierania własnych pozycji ideologicznych⁵¹. Jest to raczej twórczy proces Kościoła, który wsłuchuje się w głos Ducha Świętego. Owo skupienie się na tym, co Pan pragnie powiedzieć swojemu Kościołowi, chroni go przed zakusami realizowania własnych ideologicznych założeń i koncepcji. Wspólnota wiary nie jest ani konserwatywna, ani postępową, nie jest ani lewicowa, ani prawicowa. Te kategorie nie mają zastosowania do Kościoła Jezusa Chrystusa, który skupiony jest przede wszystkim na realizowaniu swojej własnej misji, tj. skutecznego głoszenia Ewangelii.

Jak podkreśla papież Franciszek: „formacja musi być ukierunkowana na misję. Nie tylko na teorię, inaczej popadamy w ideologie. I to jest straszne, to jest plaga: ideologia w Kościele jest plagą. Aby tego uniknąć, formacja musi być ukierunkowana na misję. Nie może być scholastyczna, ograniczona do teoretycznych idei, ale także praktyczna. Rodzi się ze słuchania Kerygmatu, karmi się Słowem Bożym i sakramentami, sprawia rozwój w rozeznaniu, zarówno osobistym, jak i wspólnotowym, i natychmiast angażuje w apostołstwo i w różne formy świadectwa, czasem proste, które prowadzą do stawania się bliskimi wobec innych”⁵².

⁴⁶ *Dossier*, 63.

⁴⁷ Por. EG, 120.

⁴⁸ *Dossier*, 64.

⁴⁹ „Tradycja ta pochodząca od Apostołów rozwija się w Kościele pod opieką Ducha Świętego. Wzrasta powiem zrozumienie zarówno przekazywanych spraw, jak i słów czy to dzięki kontemplacji i dociekaniu wierzących, którzy rozważają je w swoich sercach (por. Łk 2, 19.51), czy też dzięki głębokiemu pojmowaniu przeżywanych rzeczywistości duchowych, czy wreszcie dzięki przepowiadaniu tych, co wraz z sukcesją biskupią otrzymali niezawodnych charyzmat prawdy”; Sobór Watykański II, *Konstytucja o Objawieniu Bożym*, 8, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002.

⁵⁰ Por. *Dossier*, 65.

⁵¹ Por. tamże.

⁵² Franciszek, *Przemówienie papieża do uczestników watykańskiej Konferencji Przewodniczą-*

5. SPRAWOWANIE WŁADZY W KOŚCIELE

Dokument końcowy spotkania synodalnego w Pradze, zajmując się tematyką sprawowania władzy, podkreślił, że cała odnowa eklezjalna i misyjna musi być zakorzeniona w dwóch zasadach, które można określić jako zasadę chrystologiczną i pneumatologiczną. Wyrażają się one w następujących słowach: „w Kościele cała konkretna władza pochodzi od Chrystusa i jest kierowana przez Ducha Świętego [...] Kościół jest zasadniczo synodalny i zasadniczo hierarchiczny. Zadania i wyzwania z tym związane można określić jako «podejmowanie decyzji» i «decydowanie». Nie może być zwycięzców ani przegranych. Duch Święty [...] jest często trzecią opcją (Austria)”⁵³.

Zasada pneumonologiczna, która została wyakcentowana w *Dossier*, ukazuje Kościół jako rzeczywistość dynamiczną, która nie jest tylko tworem ludzkich decyzji, ale nieustannie odnawiana i kierowana jest przez działanie Ducha Jezusa Chrystusa. Jak pokazuje *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Soboru Watykańskiego II*, to Duch Święty jest Tym, który zamieszkuje w Kościele i w sercach poszczególnych wiernych⁵⁴. To Duch jest Tym, który prowadzi Kościół do wszelkiej prawdy (por. J 16, 13) i obdarza go różnymi darami hierarchicznymi jak i charyzmatycznymi⁵⁵. Dlatego i władza powinna być w Kościele realizowana nie w kluczu siły i wywierania wpływów, ale poprzez wsłuchiwanie się w głos Ducha Świętego i kierowanie Ludem Bożym w zgodzie z natchnieniami płynącymi od Ducha.

Dalej *Dossier* synodalne z Pragi porusza relację, jaka zachodzi między kapłaństwem hierarchicznym, tj. służebnym, a powszechnym kapłaństwem chrzcielnym, w kontekście sprawowania władzy w Kościele. Jak zauważa głos delegacji z Niemiec: „Kapłaństwo powszechnie wszystkich nie stoi w sprzeczności z kapłaństwem ministerialnym i odwrotnie. Już w procesie synodalnym doświadczamy wspólnego decydowania. Jak możemy dojść do wspólnej decyzji?”⁵⁶. Intuicja ta zgodna jest z nauczaniem Soboru Watykańskiego II, który w *Konstytucji dogmatycznej* mówi następujące słowa: „kapłaństwo zaś wspólne wiernych i kapłaństwo służebne, czyli hierarchiczne, chociaż różnią się istotą, a nie tylko stopniem, są sobie wzajemnie przyporządkowane; jedno i drugie bowiem we właściwy sobie sposób uczestniczy w jedynym kapłaństwie Chrystusa”⁵⁷.

Nauczanie to sprawia pewne problemy, gdyż sam Sobór nie precyzuje na czym ma polegać istota kapłaństwa służebnego i kapłaństwa powszechnego. Jednakże w rozważaniu kwestii władzy w Kościele istotne jest to, że te dwie formy kapłaństwa są sobie przyporządkowane. Mają inne zadanie i inaczej uobecniają w świecie Chrystusa – Kapłana, jednakże nie ma między nimi różnicy co do stopnia, zależności

cych i Osób Odpowiedzialnych Komisji Episkopatów ds. Świeckich, 18.02.2023, Przemówienie papieża do uczestników watykańskiej Konferencji Przewodniczących i Osób Odpowiedzialnych Komisji Episkopatów ds. Świeckich | 18 lutego 2023 | eKAI (dostęp: 7.06.2023).

⁵³ *Dossier*, 80.

⁵⁴ Por. KK, 4.

⁵⁵ Por. tamże.

⁵⁶ *Dossier*, 81.

⁵⁷ KK, 10.

bezpośredniej, jaka może zachodzić w innych organizacjach świeckich. Jak wskazują francuscy uczestnicy spotkania synodalnego w Pradze: „Jeśli konieczne jest uznanie autorytetu pasterzy i otrzymanej przez nich misji, to równie konieczne jest uznanie *sensus fidei* każdego wiernego, czy to duchownego, czy świeckiego. Posługa święceń może być raczej rozumiana jako służba życiu opartemu na chrzcie, dająca każdemu ochrzczoneму i bierzmowanemu wiernemu pełny udział w życiu i misji Kościoła”⁵⁸.

Położenie akcentu na problematykę relacji, jaka zachodzi między kapłaństwem powszechnym a hierarchicznym, powinno skutkować przewyciężeniem różnego rodzaju form klerykalizmu, jaki istnieje we wspólnocie Kościoła⁵⁹. Papież Franciszek określa klerykalizm jako zaprzeczanie idei Kościoła rozumianego jako jeden Lud Boży. Staje się on powodem wynaturzeń w pełnieniu w nim władzy oraz generuje zachowania stojące w sprzeczności z przesłaniem Ewangelii⁶⁰. Prowadzi on do utraty świadomości bycia Kościołem przez ludzi świeckich i wprowadza ich w bierność oraz pozbawia decyzyjności.

W ujęciu Zgromadzenia Synodalnego w Pradze powinno budować się synodalny model instytucjonalny do sprawowania władzy w Kościele, który będzie odzwierciedlał ducha synodalności⁶¹. Synodalność wymaga zmiany mentalności u tych, którzy sprawują władzę, jak i u wiernych świeckich, którzy muszą rozumieć, że również są Kościołem. Uczestnicy spotkania synodalnego podkreślają że: „różnorodność charyzmatów bez porządku hierarchicznego staje się anarchią, tak jak surowość hierarchii bez żywego charyzmatu staje się dyktaturą”⁶². Przemiana Kościoła i jego struktur, według uczestników spotkania w Pradze, jest zależna od hierarchii. To biskupi są istotnymi podmiotami w kierunku odnowy synodalnej w sprawowaniu władzy. Jak zaznacza delegacja włoska: „Wierzymy w wartość posługi biskupiej”⁶³.

Dla Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego kwestia sprawowania władzy w Kościele nie jest jednak tylko zagadnieniem wewnątrzkościelnym. Tematyka ta ma także wymiar związany z działalnością Kościoła *ad extra*. Jak podkreślają przedstawiciele Kościoła w Belgii: „aby być rzetelnym i wiarygodnym partnerem na arenie publicznej i w kontaktach z ludźmi, Kościół europejski musi spełniać standardy funkcjonowania i zarządzania nabyte w społeczeństwie. Stąd potrzeba przejrzystości, odpowiedzialności i przewodzenia opartego na uczestnictwie”⁶⁴. Dla europejskich Kościołów właśnie kultura przejrzystości, transparentności finansowej i jawności stanowi swoiste *sitz im leben* ich funkcjonowania. Wspólnota uczniów Chrystusa, aby być wiarygodna i dobrze przygotowana do przepowiadania Ewangelii, zobowiązana jest do podjęcia wszelkiego starania, aby podjąć dialog

⁵⁸ *Dossier*, 72.

⁵⁹ Por. tamże, 81.

⁶⁰ Por. Franciszek, *Przemówienie do członków Kurii Rzymskiej*, 22.12.2014 r., Rachunek sumienia (opoka.org.pl) (dostęp: 7.06.2023).

⁶¹ Por. *Dossier*, 81.

⁶² Tamże, 82.

⁶³ Tamże, 83.

⁶⁴ Tamże, 84.

ze światem Zachodu i jego instytucjami. Starać się na nowo odnaleźć w tej świeckiej kulturze i podjąć trud inkultuacji, tj. jak określa to papież Franciszek, wejść w kulturę, podjąć jej wartości, wniknąć w jej ducha, w jego serce, pracę, w historię oraz w mit⁶⁵.

Kościół, szczególnie w wymiarze instytucjonalnym nie może obawiać się i unikać krytyki, która jest merytoryczna i wynika z pragnienia autentycznego dobra dla chrześcijaństwa. Praktyka krytyki powinna dotyczyć także Stolicy Apostolskiej i przedstawicieli Kongregacji, jak i również osoby samego papieża. Jak ujmuje to D. Wąsek: „Jeden z najczęściej podnoszonych argumentów odstrasających od krytyki papieża opiera się na wymogu nadzwyczajnego, szczególnego i nienaturalnego szacunku dla osoby następcy św. Piotr [...] proces budowania takiego klimatu dewocji wokół Watykanu ma stosunkowo krótką historię. Zaznaczył się dopiero podczas pontyfikatu Piusa IX (1846–1878). Radosna i spontaniczna osobowość tego papieża z jednej strony, a zniewagi pod jego adresem, płynące ze środowisko wrogich Kościołowi, z drugiej, sprawiły, że katolicy coraz liczniej i gorliwiej manifestowali swoje przywiązanie do biskupa Rzymu [...] Przykładowo, Mermillord z Genewy w kazaniu na początek Soboru Watykański I sugerował potrójne wcielenie Syna Bożego: w łonie Maryi, w Eucharystii i w starcu na Watykanie. Zmienił się wtedy także cel pielgrzymek wiernych do Rzymu – nie chodziło już w pierwszym rzędzie o modlitwę przy grobie i relikwiach świętych Piotra i Pawła, a o ujrzenie osoby papieża”⁶⁶.

Zgromadzenie synodalne dostrzega, że błędne rozumienie sprawowania władzy odbija się na działalności Kościoła i jego misyjności: „Napięcie w rozumieniu misji widoczne jest także w wypowiedziach Kościołów lokalnych dotkniętych poważnie przypadkami nadużyć seksualnych: jak mogą być Kościołami misyjnymi, skoro właśnie zadały dotkliwie cierpienie wielu ludziom? Dotyczy to wiarygodności Kościoła. Uznając ból ofiar, dostrzega się i wyraża poważne napięcia”⁶⁷.

Uczestnicy spotkania synodalnego podkreślają związek, jaki zachodzi między władzą a słuchaniem. Zauważają, że Kościół jako cały Lud Boży powinien mocniej i intensywniej zwracać uwagę na to, co tradycja teologiczna określa jako *fidei fidelium* tj. zmysł wiary wiernych⁶⁸. Słuchanie nie jest rozumiane jako zwyczajny proces socjologiczno-psychologiczny, ale ma ono wymiar duchowy⁶⁹. Polega na wsłuchiwanie się Kościoła, jako Ludu Bożego w to, co chce przekazać sam Bóg. Jak zaznacza papież Franciszek, proces słuchania prowadzi nas do: „słuchania Boga, aż po usłyszenie z Nim krzyku ludu; słuchania ludu, aż po odkrycie w nim tego, do czego wzywa nas Bóg”⁷⁰. Słowa te papież skierował w sposób bezpośredni do pasterzy. To oni zobowiązani są w słuchanie się w głos Ludu Bożego. Ich

⁶⁵ Por. Franciszek, D. Wolton, *Otwieranie drzwi. Rozmowy o Kościele i świecie*, tłum. M. Chojnacki, Kraków 2017, 48.

⁶⁶ D. Wąsek, *Nowa wizja zarządzania Kościołem*, Kraków 2014, 32–33.

⁶⁷ *Dossier*, 71.

⁶⁸ Por. tamże, 85.

⁶⁹ Por. Sekretarz Generalny Synodu Biskupów, *Vademecum Synodu o synodalności*, Warszawa 2021, 15.

⁷⁰ Franciszek, *Przemówienie z okazji obchodów 50 rocznicy...*, dz.cyt.

władza i jej sparowanie mają być oparte na słuchaniu. Przy czym słuchać, to coś więcej, niż tylko usłyszeć. Autentyczne słuchanie polega na tym, że słuchający jest w stanie się czegoś nowego i prawdziwego nauczyć⁷¹.

Tak rozumiane słuchanie, jako jeden z elementów konstytutywnych synodalności, daje inne ujęcie sprawowania władzy. Nie polega ona na zarządzaniu i wydawaniu dyrektyw, lecz jest autentycznym wejściem w życie drugiego człowieka. Przyjrzeniu się mu i daniu odpowiedzi na jego autentyczne problemy i rozterki. Tylko tak rozumiana władza może zaistnieć w Kościele, który przez papieża Franciszka określany jest często jako szpital polowy⁷².

6. ZAKOŃCZENIE

W artykule przedstawiono kilka problemów, jakie zostały poruszone w czasie spotkanie kontynentalnego, które odbyło się od 5 do 12 lutego w Pradze w 2023 r.

Na wstępie nakreślona została idea synodalności w życiu Kościoła. W kontekście lingwistycznym ukazane zostało samo znaczenie takich słów jak : „synod” i „sobór” oraz przedstawiona została historia tych pojęć. W artykule zostało także przedstawione współczesne nauczanie Kościoła odnośnie do rzeczywistości synodalnej. Przedstawione zostało stanowisko *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r. oraz nauczanie ostatnie soboru powszechnego, które co prawda w sposób bezpośredni nie wskazuje na synodalność jako na właściwą formę istnienia Kościoła, to jednak w odnowionej teologii Ludu Bożego, można ją dostrzec *implicite*.

W dalszej części artykułu zostały przedstawione trzy zagadnienia, które znalazły się w *Dossier* Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego.

Relacja między miłosierdziem a prawdą. Tematyka ta dotyka kwestii powiązania działalności duszpasterskiej nakierowanej na troskę o dobro osoby ludzkiej i jej zbawienia z troską o autentyczność przekazu doktryny wiary. Członkowie spotkania w Pradze nie dali w tej materii jednoznacznej odpowiedzi. Zwrócili jednak uwagę, że Kościół w swojej działalności zawsze musi myśleć o człowieku i dążyć do jego ostatecznego dobra, jakim jest zbawienie. Wspólnota eklezjalna powinna pamiętać w swoim działaniu o słowach Jezusa, że to szabat został uczyniony dla człowieka, a nie człowiek dla szabat (por. Mk 2, 27).

Drugim zagadnieniem, jakie zostało opisane w artykule, jest relacja zachodząca w Kościele między tendencjami dążącymi do otwarcia się na współczesną kulturę a zachowywaniem niezmiennej i trwałej Tradycji Kościoła. Uczestnicy spotkania synodalnego byli podzieleni na dwie frakcje. Część z nich dążyła do większego otwarcia się Kościoła na współczesność. Podkreślała, że język, jaki jest stosowany w Kościele, często jest niezrozumiany i wymaga przemiany i dostosowania. Inni stali na stanowisku, że Kościół musi zachować swoją tożsamość, aby nie ulec

⁷¹ Por. tamże.

⁷² Por. A. Draguła, *O szpitalu polowym papieża Franciszka*, *O szpitalu polowym papieża Franciszka – Więż* (wiesz.pl) (dostęp: 9.06.2023).

rozmyciu we współczesnej świeckiej kulturze. Artykuł przedstawił te zagadnienia, jakie zostały poruszone w Pradze w kontekście tzw. „euroświeckości”, tj. specyficznego tła kulturalnego dla Europy zachodniej i środkowej, którym jest połączenie w jedno procesów modernizacji społeczeństwa i zaniku tradycyjnych form życia religijnego.

Ostatnim wątkiem, jaki został przedstawiony w artykule jest refleksja nad sprawowaniem władzy w Kościele. *Dossier* spotkania synodalnego kładzie nacisk na przemyślenie relacji, jaka zachodzi pomiędzy kapłaństwem powszechnym a hierarchicznym w taki sposób, aby z jednej strony nie odrzucić hierarchicznej struktury Kościoła, która jest konieczna, a z drugiej, aby umożliwić świeckim głębsze i bardziej aktywne zaangażowanie się w życie Kościoła. Uczestnicy spotkania w Pradze zwracają uwagę na problem klerykalizmu, który fałszuje obraz Kościoła i wypacza naturę władzy eklezjalnej. Kładą nacisk na sprawowanie władzy w bardziej dialogicznej formie. Pasterze powinni wsłuchiwać się w Lud Boży, a poprzez niego w głos Ducha Świętego, aby sprawowana władza stała się prawdziwą służbą, która ukierunkowana jest na realizowanie woli zbawczej Boga względem ludzkości.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 29.06.2009 r., Wydawnictwo TUM, Wrocław 2009.
- Draguła A., *Między spekulacją a praktyką. Teologia pastoralna w perspektywie teologii dogmatycznej*, w: *Dogmat i metoda. Wprowadzenie do badań interdyscyplinarnych w teologii dogmatycznej*, red. R.J. Woźniak, Wydawnictwo WAM, Kraków 2021, 571–589.
- Draguła A., *O szpitalu polowym papieża Franciszka*, O szpitalu polowym papieża Franciszka – Więź (wiesz.pl) (dostęp: 9.06.2023).
- Europejskie Zgromadzenie Kontynentalne, *Dossier końcowe*, Polskie tłumaczenie dokumentu końcowego Europejskiego Zgromadzenia Kontynentalnego Synodu w Pradze | Konferencja Episkopatu Polski (dostęp: 13.06.2023).
- Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, 24.11.2013 r., Wydawnictwo TUM, Wrocław 2014.
- Franciszek, D. Wolton, *Otwieranie drzwi. Rozmowy o Kościele i świecie*, tłum. M. Chojnacki, Wydawnictwo WAM, Kraków 2017.
- Franciszek, *Przemówienie do członków Kurii Rzymskiej*, 22.12.2014 r., Rachunek sumienia (opoka.org.pl) (dostęp: 7.06.2023).
- Franciszek, *Przemówienie Ojca Świętego na otwarcie XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów na temat: „W stronę Kościoła synodalnego – komunია, uczestnictwo, misja”*, 9.10.2021 r., Refleksja na rozpoczęcie drogi synodalnej (9 października 2021 r.) | Francis (vatican.va) (dostęp: 13.06.2023).
- Franciszek, *Przemówienie papieża do uczestników watykańskiej Konferencji Przewodniczących i Osób Odpowiedzialnych Komisji Episkopatów ds. Świeckich*, 18.02.2023, Przemówienie papieża do uczestników watykańskiej Konferencji Przewodniczących i Osób Odpowiedzialnych Komisji Episkopatów ds. Świeckich | 18 lutego 2023 | eKAI (dostęp: 7.06.2023).
- Franciszek, *Przemówienie z okazji obchodów 50 rocznicy powstania Synodu Biskupów*, 17.10.2015 r., „Synodalność” konstytutywnym wymiarem Kościoła (opoka.org.pl).
- Hajduk R., *Apologetyka pastoralna. Duszpasterska odpowiedź Kościoła na wyzwania czasów współczesnych*, Wydawnictwo Homo Dei, Kraków 2009.

- Kamiński R., *Wprowadzenie do teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, t. I, *Teologia pastoralna fundamentalna*, red. R. Kamiński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2000.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Pallottinum, Poznań 1984.
- Kongregacja ds. Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego w sprawie pewnych aspektów Kościoła rozumianego jako komunია*, List do biskupów Kościoła katolickiego O niektórych aspektach Kościoła pojętego jako Komunia (Vatican.Va) (dostęp: 13.06.2023).
- Kowalczyk S., *Doświadczenie religijne – argumentem realności Boga*, Ateneum Kapłańskie, 100 (1983) 2, 159–169.
- Kurzydło D., „*Język, który odslania*”. *Funkcja fatyczna języka w przestrzeni katechetycznej*, *Colloquia Theologica Ottoniana*, 37 (2021), 129–148.
- Mariański M., Petera L., *Bergera przejście od teorii sekularyzacji do teorii desekularyzacji*, *Humaniora*. Czasopismo internetowe, 33 (2021) 1, 69–97.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, Kraków 2021.
- Proniewski A., *Czym jest synodalność? Rozwój świadomości synodalności na przestrzeni historii Kościoła*, *Symposium*, 42 (2022) 1, 11–32.
- Sekretariat Generalny Synodu, *Rozszerz przestrzeń twego namiotu. Dokument Roboczy dla Etapu Kontynentalnego*, *Synod-dokument-kontynetlany-2022.pdf*(diecezja.waw.pl) (dostęp: 13.06.2023).
- Sekretarz Generalny Synodu Biskupów, *Vademecum Synodu o synodalności*, Warszawa 2021, *Vademecum Synodu o synodalności* [PDF] – Synod 2021-2023 (dostęp: 9.06.2023).
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 21.11.1964 r., w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, 104–163.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, 07.12.1965 r., w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, 526–606.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja o Objawieniu Bożym*, 18.11.1965 r., w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, 350–362.
- Starowieyski M., *Sobory Kościoła niepodzielonego*, t. I, Wydawnictwo Biblios, Tarnów 1994.
- Strona *Europejskiego Zgromadzenia Synodalnego*, European Synodal Continental Assembly – For a synodal Church (synod2023.org) (dostęp: 13.06.2023).
- Strzelczyk G., *Samoświadomość teologii*, w: *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Wydawnictwo M, Kraków 2011, 9–22.
- Szafrański, A.L., *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1990.
- Wąsek D., *Nowa wizja zarządzenia Kościołem*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2014.

THE PASTORAL ACTIVITY OF THE CHURCH IN THE LIGHT OF THE *DOSSIER* OF THE EUROPEAN SYNOD ASSEMBLY

Summary

Started by Pope Francis in 2021, the Synod on Synodality is intended to be a guiding principle for the self-awareness of the Church in the coming decades of the 21st century. The Church faces numerous challenges as a global institution, grappling with various issues among its followers who currently inhabit all continents. The situation of young churches in Africa, emerging after the era of colonialism, is different, as they seek their own identity. Similarly, the Church operates differently on the Old Continent, permeated by ideas of freedom, secularism, and liberalism. This article focuses on certain topics presented by participants of the synodal meeting in Prague in early 2023, addressing the functioning of the Church in Europe. The content of the article centers around the discussion of

the idea of synodality and its place in the history of the Church and its current ecclesial vision. It then explores the relationship between mercy and truth in theology, openness to contemporary culture while preserving tradition, and the dynamics of power competition within the Church. All of these aspects are presented based on the *Dossier* of the Synodal Meeting in Prague, which outlines practical and pastoral challenges for the Church's activities in Europe.

Key words: pastoral theology, synodality, ecclesiology, Church in Europe

Nota o Autorze

Hubert SIEPERT – prezbiter diecezji łowickiej, magister teologii ogólnej. Obecnie odbywający studia specjalistyczne z zakresu teologii pastoralnej na UKSW. ORCID ID: 0009-0009-1812-3491
Kontakt e-mail: hubert.siepert@onet.pl